

За различните форми на лустро

Доц. д-р Борис Сергинов

Схващането, че образованието и културата по необходимост се свързват с пари, пищни орнаменти, комфорт, се среща често. Колаковски например направо казва, че „духовната култура е свързана с материални привилегии“. Това служи като твърдение за да се легитимира съществуването на даден елит. Този елит трябва да има висок стандарт на живот за да е ясно, че този висш обществен слой е носител на духовните ценности. Колаковски говори и за нещастieto което би настъпило ако човечеството се принизи до мисленето на своята най-ниска прослойка. Можем да се запитаме обаче защо Гьоте казва че комфортът и лукса водят до затъпяване. Самият Гьоте, който е бил от привилегировано семейство е предпочитал да прекарва живота си като чиновник по инспекция на пътищата и мостовете. Каква е връзката с четенето на Херодот и античната история. Дали историята и античността не биха могли да се използват като инструмент за ретроградни цели, за легитимирането, чрез определена формална езикова идентичност на културни или социални групи, които желаят да се представят в ролята на носители на висши академични ценности?

Античността казват някои автори не е за обикновеният човек. Латинските цитати са нещо като съзаклятие между малцина облечени в невидимата тога на хуманизма, но тук бих вметнал, че прочита на античността си беше присвоен също и по време на социализма от различни „работническо-селски“ интелектуалци и беше лакиран, напудрен по определен стандарт така, че героите и царете от митологията като Тезей например да добият „работническо-селски“ черти. Един от тези именно интелектуалци е Карл-Йоран Екервалд според него буржоазията си присвоява преднамерено античността и цитира Ивар Харие, който казва, че Софокъл е „атинския джентълмен“. Тук бих вметнал думите на Лакан: „пазете се от това да разбирате“. Като Лакан иска да каже че „разбирация“ често издига стена между разбраното и алтернативите му. Именно тук е и заблудата на самия Екервалд, който не оставя античността сама на себе си, а я облича в различни облекла в облеклото на младежката субкултура или в облеклата на анархизма, което я прави лесно четима но в същността си я покрива и променя като форма, нещо което в семинарите на проф. Богданов е перфектно избегнато и така атмосферата на семинарното четене на Херодот е откъснато от преобличането и протича в неговата пълнота и естественост.

Въпроса действително е дали античността е носител на политически привлекателни елементи. И Рим и гръцкия полис са апартейд-държави разчитащи на робския труд.

Икономиката изцяло зависела от робите, така естествено управляващата класа се отдава на естетически и философски занимания. Четейки Херодот стигаме до заключението че наистина е така и че свободното време за размисъл и консумиране на естетически образци трябва да се завоюва с кръв. Античността, казва Екервалд може да се използва като клин за разцепление и разграничаване на социалните слоеве. На такива, които четат Херодот и такива които не го четат например. Противоположно на античността е пънк мисленето като революционистична форма. Тази форма може да бъде наречена и анархистична или пролетарска или селска. Не случайно в България се обиждаме на селянин а не на бакалин например беше казал един политолог. Това е именно за да разграничим благородното от вулгарното –селското. По същия начин протестиращите от зимата на 2013 са наричани лумпени идентифицирани с разрушителните сили на низината.

Този който приема мрамора като основен градивен елемент в интериорния дизайн на Античността, приема и властта на олигарсите и първенството на парите. Но посветените знаят че древна Атина е Южна Африка от времето на апартейда. По Лакан обаче следва да се запитаме относно разбирането, онзи който възхвалява разбира ли или между него и обекта израства мраморна стена. Много характерен похват при академиците когато превеждат антична литература е да оставят езика да звучи изкуствено и приповдигнато. Опитвайки се да придадат на езика известна архаичност и помпозност. Например казва Екервалд „хариете“ отговаря на обикновеното „добър ден“ – но не непременно трябва да стане „бъдете поздравен“. Работа звучи вулгарно и за това се използва думата „занятие“. „Мисля“ е твърде проста дума за да се изрази мисловната дейност на един античен герой за това трябва да се напише „вая планове“ – „Нещо ваеш в сърцето си ...какви планове ваеш Креон...

Емил Золиакус също се поддава на този омагьосан език. У него пустинната местност става, „където крак не е дохождал“. Това създава естествено препятствие между античния текст и младите хора които търсят нещо което се отнася до тях и тяхното време в него. Тук естествено стигаме до така нареченото лакиране на действителността много характерно за тоталитарните и фашистки режими. Много характерно също и за социалистическия реализма например. Където един от основните елементи е точно тази подмяна и разкрасяване на образа в изкуството. На образа на партийния вожд в изкуството например или на самата реалност като цяло. Характерна с изобразяването на щастливи роби работници които градят някакво светло бъдеще. Което пък от своя страна е свързано с историческия позитивизъм. Това не ви ли прилича на идеята за позитивно мислене и за неговото значение за обществото и в личен план. Теория силно проповядвана от различни гурота и квази проповедница сега към настоящата 2013 година. Същата подмяна виждаме и в отношението към античността, като там стремежът е тя да стане изцяло светска. Екервалд например твърди че стила на Омир е директен и именно заради това лакиране и лустросване е станал почти не четим. „Елена , например примамена от Парис да легне с него, нарича сама себе си „кучка“ –

Омир, казва Екервалд, използва точно старогръцката дума „кюна“ – това бива преведено като „аз, долно“. същество“ например. Това е опит да се парфюмира гръцкия стих. Да се направи изящно светски. Принципа е през цялото време да се източва кръвта от текста и да се показва трупа. Нещо подобно като на мумията на Георги Димитров и Ленин, където жизнеността на творческото тяло на артиста е заменена с мъртвата мумия на диктатора в обществен план (Например движенческият театър и пърформънс са забранени като буржоазни форми на изкуство, а публичното поклонение на мумифициран труп на диктатор се смята за естествено и се поощрява със задължителни посещения на деца-пионери от цялата страна, дори има опашка пред мавзолея.) При Омир жените са наричани възлюбени и съпруги а думата която е използвана в текста е „алохос“ което означава „другарка в леглото“. Именно тук е въпроса на какво социално и политическо ниво се случва отношението към даден текст или произведение на изобразителното изкуство. Като проблема за формализма например , кога едно произведение на изкуството е формално и кога е не формално. Например в изобразителното изкуство заниманието с формата е много характерно за социалистическия реализма където формата е повърхностна и умишлено художника е принуден да се съсредоточи върху неща, като анатомичност, в този случай един работник или войник задължително трябва да излъчва мускулна сила, което предполага губене на творчески потенциал за влагане на знания и умения в областта на анатомията, респективно това е пряка свързано с така наречените промишлени форми където за да не бъде формата „буржоазна“ да не се стреми продуктът да е лустросан за да се продава „по Раймон Лоуи“, то дизайна на продукта трябва та е скрит беден всъщност да отсъства напълно. Това също е източване на кръвта на формата и предмета е сведен до безкръвен труп по скоро технологичен и конструктивен отколкото дизайнерски. Ако пролетарското мислене обвинява буржоата в лустросване на миналото и лакиране на опаковката, която продава то пролетарското се занимава с лустросване на бъдещето и подмяна на настоящата реалност. До колко Херодот разказва приказки и прави история или разказва семейно-брачни истории и до колко превода ни подвежда към един парфюмиран прочит и какво е значението на всичко това за младите, намират ли себе си и своите проблеми в текста или по би им харесал прочита на Екервалд на античността който говори за Шекспир : „Шекспир – как възприема той войните на Омир „Синове на мръсници, които се бият за една мръсница. Емерсън, Маркс, Ницше, Видгенщайн гледат на античността, като на произведения представящи действителността без илюзии, грубо и директно. Маркс например пише дисертация за философа Клеант започнал жизнения си път като боксьор. Станал ученик на Зенон но се издържал като разносвач на вода. „Докато другите се занимаваха с тренировки, аз копая твърдата , неплодородна земя“. Идеята която впечатлява Маркс е идеята на Клеант за труда като израз на философска позиция. Той казва, че се занимава с груба работа от любов към философията. Хуманистът като боксьор и побойник. Това естествено се доближава до Антистен чиято майка произхождала от Тракия, и бил възхваляван от Сократ. Той казва за четенето и

писането, че е най-добре човек да се въздържа от тези неща, иначе има риск да загуби самобитността си и да се поблазни да подражава на другите. Очевидно тези различни начини на отношение към действителността имат характера на единство по отношение на лустросването на един и същи проблем от различни гледни точки. Именно за това е важно да се разгледат възможните прочити на античните текстове и истории и да четем „Историята на Херодот“ с широко отворени очи.

г.София

10.06.2013

Използвана литература

Е. Гомбрих – „Кратка история на света“ издателство Сиела, София 2007г.

А.К. Спонвил – „Морален ли е капитализма?“ издателство Колибри, София 2011г.

К.Й. Екервалд – „Античността и нашето време“ „Панорама“ I SSN 0216-0018, София 2000г.